

УДК 37.013.77

**ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ У
СТАРШОКЛАСНИКІВ В УМОВАХ ДВНАДЦЯТИРІЧНОЇ ШКОЛИ.**

О. Г. ВИДРА

Чернігівський педагогічний університет

Вимоги до високого рівня гуманітарної та, зокрема, психологічної культури спеціалістів різноманітних профілів стають все більш значущими. Разом з високим рівнем розумових здібностей велике значення набуває так званий “соціальний інтелект”, який має такі ознаки: розуміння інших людей, легкість встановлення контактів, контролювання своїх емоційних проявів, достатня впевненість у собі і т. д. Перелічені характеристики соціального інтелекту входять в більш загальне поняття психологічної культури особистості. В цьому плані випускнику загальноосвітньої школи, студенту важливо розвинути в собі необхідні в житті якості, пов’язані з психологічною культурою, незалежно від спеціальності, що обирається.

Психологічна культура як компонент гуманітарної культури особистості в наш час викликає увагу в багатьох психологів, які вказують на необхідність її підвищення, зокрема, у підростаючого покоління. Особливої уваги заслуговують роботи Колмогорової Л. (кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Барнаульського педагогічного університету), Коломінського Я. (доктор психологічних наук, Білоруський державний університет ім. М. Танка), Сельченко К. (кандидат психологічних наук, психотерапевт, Санкт-Петербург). Всі роботи безпосередньо торкаються освіти старшокласників та студентів педагогічних навчальних закладів.

Аналіз праць дозволяє виділити такі результати наукової роботи (які, до речі, мають багато спільних моментів):

1. Психологічна культура включає в себе два блоки – теоретичний (охоплює результати теоретичної роботи психологів) та практичний (стосується саме психологічної діяльності).

2. Психологічна культура існує в таких аспектах: загальний (фонові знання в області психології, які є в будь-якої людини) та професійно-психологічний (як професійно-педагогічна культура педагога, лікаря, інженера...) [2,4].

3. Психологічна культура має такі компоненти: переконання, переживання, уявлення про самого себе (рефлексія), педагогічні впливи.

4. Психологічна культура включає в себе [2]:

- психологічну грамотність;
- психологічну компетентність;
- ціннісно-смісловий компонент;
- рефлексію;
- культуротворчість.

5. Отримані результати психологічних досліджень свідчать про те, що основи психологічної культури можуть бути закладені через систематичне навчання [2].

6. Виділені стратегічні задачі, що сприятимуть формуванню психологічної культури:

- рання діагностика здібностей дітей;
- введення в практику середньої та вищої освіти матеріалів і методик з психології самовдосконалення;
- створення широкої мережі навчальних психогігієнічних та психопрофілактичних закладів, в яких старшокласники, студенти мали б можливість за короткий час отримати необхідну інформацію та оволодіти потрібними навичками.

Всі ці задачі можна вирішити, але проблема буде залишатися доки психологічна культура не буде сформована в самих вчителів шкіл (якщо вчитель не знає свого предмету, то він нікого не зможе йому навчити). Тільки за умови наявності психокультури в останніх стане можливим розвиток психологічної освіти, формування психологічної культури учнів, їх батьків, всього населення; задовольниться потреба шкіл в серйозній психокультурі,

психології як учбового предмету. Тому цій проблемі в роботах вчених надається особлива увага саме студентам саме педагогічних навчальних закладів.

Досі немає єдиного визначення поняття “психологічна культура”. Їх існує декілька, наприклад, “Психологічна культура вчителя – це культура запевнень особистості, її переживання, уявлення та впливи, що проявляється у відношенні до самого себе та до учнів” [4]; “...специфічний спосіб організації та розвитку людської життєдіяльності, представлений в продуктах матеріальної та духовної праці в системі соціальних норм” [2]; “психологічна культура вчителя – система антропологічних, психологічних, педагогічних знань, умінь і навичок вчителя, його особлива здатність розуміти психіку інших людей, вміння спілкуватися з ними [1]”. Потрібне конкретне наповнення змістом таких понять як параметри, критерії, рівні, етапи опанування та становлення базової психологічної культури особистості.

Психологічну культуру не можна вважати метою освіти, скоріш за все вона визначається як стратегія освіти. Формування психологічної культури полягає в навчанні ефективному управлінню своїм розвитком за умови творчої самоактивності особистості. Як результат, повинна сформуватися автономізована творча особистість (рефлексивна особистість), характерною рисою якої буде невгамовний потяг до всебільного самовдосконалення, яке виявлятиметься як у зовнішній діяльності, так і у внутрішній роботі над самим собою. Фактично мова йде про “техніку експлуатації” людської психіки, про управління внутрішньою динамікою психіки людини.

Наявність певного відсотку рефлексивних особистостей є першою найважливішою умовою формування відповідного суспільства. Наприклад, таким воно вважається зараз в країнах Заходу, де проблема психокультури вивчається швидкими темпами (джерела їх сформованої психологічної культури витікають з культури католицизму). Широко ця проблема досліджується в Росії та Білорусії. Психологічна культура особистості не може розглядатися поза контексту тієї культури, в якій людина виросла і

живе. Звідси виникає потреба створення тенденції в розвитку психокультури в Україні, врахувавши відповідний менталітет.

Література:

1. Добрович А.Б. Воспитателю о психологии и психогигиене общения: Кн. для учителя и родителей. – М.: Просвещение, 1987.
2. Колмогорова Л.С. Элементы психологической грамотности. Барнаул, 1997.
3. Концепція 12-річної загальної середньої освіти (проект) / Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України., 2000.
4. Орлов А.Б. Психология личности и сущности человека: парадигмы, проекции, практики/ Пособие для студентов псих-х ф-тов. - М., 1995.